

יעוץ ותוכן הלכתי הרב צבי הרץ
כתובה ועריכה שלמה שיפמן

עלון סיפורים להלכה שלמה

ערש"ק פרשת צו שבת הגדול תשע"ז

עלון מס' 54

בס"ד

אביב הגיע פסח בא חלק ג'

תקציר הפרקים הקודמים

הרב חנן סיפר לנערים כי קרתה תקלה בבית הספר היסודי, שכן, בזמן שערכו את ספר החגים, גילו שלא הוכן חומר עבור חג פורים. הנערים התנדבו לעשות את המלאכה ביחד עם הרב יעקב.

לאחר שהספר יצא לאור הבחינו הנערים כי הפרק על חג הפסח הינו קצר, נתן הציע לנחום להוציא קונטרס חדש על חג הפסח. נחום ביקש מהחברים להצטרף למלאכת הכנת הקונטרס בכך שיתחלקו לזוגות וכל זוג יעסוק בנושא אחר הקשור לפסח

במה אוכל לעזור? – "אז זהו" ענה נחום "אנחנו באנו לעזור" – "אה, אתם הנערים המופלאים מהחבורה שהיום שמענו עליה במכולת, בואו היכנסו" נחום ואליהו נכנסו פנימה וראו שבאמת כל הבית היה מלא בארגזים "אני מצטער" אמר מר שכטר "שכך הבית נראה, פשוט עוד לא הספקנו לפרק את כל הארגזים, אבל הכיסאות פנויים, וניתן לשבת עליהם, בבקשה תשבו" לאחר שהתיישבו פנה אליהם מר שכטר ואמר "נעים מאד, קוראים לי שאול שכטר, ואתם מה שמכם?" – "אני אליהו, וזה נחום" אחר הוסיף "אמא שלי אמרה שאתם צריכים עזרה, אז באנו לעזור" – "כל הכבוד" אמר מר שכטר "גם אני שהייתי צעיר הייתי עוזר לאנשים, אבל בצורות קצת שונות" – "מה זאת אומרת?" שאל נחום "אהו, זה סיפור ארוך, יש לכם זמן לשמוע?" – "האמת שיש לנו קצת זמן היום, כי תכננו ללמוד אח"כ" –

"איזה יופי, גם לומדים וגם מקיימים מצוות, מה אתם לומדים?" – "אנחנו מכינים קונטרס על הלכות פסח, והחלק שלנו עוסק בסימני הסדר" – "ממש נפלא, אם תרצו" אמר מר שכטר "יש לי סיכומים שפעם הכנתי, אני חושב שתוכלו להיעזר בהם" – "רגע, אני לא מבין, מה, היית מורה?" שאל נחום – "לא בדיוק" אמר מר שכטר "כמו שהתחלתי לספר לכם, בצעירותי הייתי עוסק בקליטת העולים הבלתי לגאליים שעלו לארץ עם קום המדינה, ולאחר שנים, נשלחתי לחו"ל מטעם הסוכנות כדי לעזור ליהודים שרוצים לעשות עליה לארץ, וחלק מהפעילות

שלנו בחו"ל היתה לערוך לילות סדר מרכזיים, ושם היינו מספרים את סיפור יציאת מצרים, ואיך שאבותינו עבדו בפרך, ואח"כ הקב"ה הוציאנו ממצרים והביא אותנו לא"י, אז כדי שאני לא אלך לאיבוד בסדר, והכל ילך בסדר, הכנתי לעצמי דף, שנקרא לעשות סדר בסדר, ושם פירטתי את כל מהלך הסדר, ומה עושים בכל שלב" – "נראה לי שבטוח יש לך סיפורים מרתקים" אמר נחום "אז אולי כדאי שנקבע יום אחד שכל החברה שלנו יבואו וישמעו את הסיפורים הללו, כי אפשר ללמוד מהם הרבה דברים גם לימינו אנו" – "אתה צודק" אמר מר שכטר "וזו גם הסיבה שיש חובה לספר בליל הסדר את סיפור יציאת מצרים, כדי שגם הדורות הבאים ידעו את מה שקרה לאבותינו ועל הניסים הרבים שעשה הקב"ה, ולא ישכחו חלילה" – "כן" הוסיף אליהו "כמו שלמדנו מהסיפורים ששמענו אצל מוריס פושקאן" – "מה?!" התפלא מר שכטר "מוריס פושקאן עדיין חי" – "כן" ענה השניים "ואפילו ביקרנו אותו לא מזמן" – "ב"ה" נענה מר שכטר "שנים שלא פגשתי במוריס, את שומעת חנה" פנה מר שכטר לאשתו "מוריס פושקאן עדיין חי" – "אז צריך

– נחום, טלפון!!" קראה אמא "מי זה?" שאל נחום – "זה אליהו" – "וואי, שכחתי, אליהו ביקש שאתקשר אליו" נחום רץ מהר לטלפון "כן אליהו, מה קורה?" – "הכל בסדר, פשוט ראיתי שאתה לא מתקשר, אז הנחתי שבטח מרוב עיסוקים שכחתי" "וזה בדיוק מה שקרה" נענה נחום – "אני מקווה שגם לא שכחתי שתכננו להכין את החומר לקונטרס" החזיר אליהו – "את זה דווקא לא שכחתי" השיב נחום "האמת" הוסיף "תכננתי שנשב הערב אחרי שאסיים כמה דברים, ובדיוק השניה הזו סיימתי מה שרציתי" – "אז מה אתה מציע?" שאל אליהו – "שאם מתאים לך, עוד חצי שעה תבוא אלי" – "מתאים לי מאד" ענה אליהו "אבל אני אשאל את אמא שלי אם זה בסדר מבחינתה, הרגע היא בדיוק נכנסה הביתה, אז תן לי כמה דקות אני חוזר אליך" – "בסדר" אמר נחום "אני מחכה ממך לצלצול"

אליהו פנה לאימו ושאל אם זה בסדר שהוא ילך ללמוד עם נחום, אמא אמרה שמבחינתה אין בעיה ואז עצרה את דיבורה "אבל רגע, היה לי משהו לומר לך, בוא נזכר, הרהרה אמא "אה נזכרתי, היום פגשתי את משפחת שכטר" – "משפחת שכטר?!" התפלא אליהו "אני לא מכיר ביישוב משפחת שכטר" – "אז עכשיו תכיר" ענתה אמא "הם תושבים חדשים שהגיעו לפני כמה ימים, פגשתי אותם היום במכולת, והם סיפרו לי שהם חזרו לארץ אחרי הרבה שנים ששהו בחו"ל" – "נחמד

מאד" אמר אליהו "אבל מה כל זה קשור אלי?" – "אז זהו, סיפרתי להם על החבורה שלכם, ועל כל הפרויקטים שלכם, והם שאלו אם יש מצב שתבואו לעזור למר שכטר לפרוק את ארגוני הספרים שהביא מחו"ל, מר שכטר הוא אדם מבוגר וקצת קשה לו לעשות זאת לבד" – "סבבה" ענה אליהו "נשמח לעזור לו, מתי הוא רוצה שנבוא?" – "היום" ענתה אמא "היום?" שאל אליהו – "כן, גב' שכטר אמרה שבגלל שהארגזים חוסמים את הסלון קשה למר שכטר להסתובב עם ההליכון שלו בבית, אז הם מאד ביקשו אם תוכלו לבוא כבר היום" – "בסדר, ואחרי זה אוכל ללמוד עם נחום?" – "בוודאי" אמרה אמא "יופיו, מצויין, אני כבר מתקשר לנחום, אני בטוח שגם הוא ישמח לעזור"

אליהו התקשר לנחום ועדכן אותו בדברים שאמרה לו אמא ובסוף שאל אליהו "אז מה אתה אומר? אתה מצטרף אלי?" – "ברור" השיב נחום "עוד חמש דקות ניפגש ליד בית משפחת שכטר" כשעמדו מול דלת ביתם של משפחת שכטר נקש אליהו קלות על הדלת – "מי שם?" שאל מר שכטר – "זה אנחנו, אליהו ונחום" ענה נחום, מר שכטר פתח את הדלת "שלום עליכם ילדים חביבים,

לילדים ללכת לשחק ולעזוב את שולחן הסדר, וממילא לא מקיימים כראוי את מצוות "והגדת לבנך". יש להסביר לילדים שהשיר מה נשתנה, הוא רק שאלות, ולהסביר להם מה הם שאלו ולסקרן אותם להישאר כדי לשמוע את התשובות לשאלותיהם). קוראים מההגדה את מדרשי חז"ל על יציאת מצרים. מ "עבדים היינו" עד "ברוך אתה ה' גאל ישראל" ושתיים כוס שני. האשכנזים נוהגים לברך על כוס שני, והספרדים נוהגים שלא לברך. (שו"ע תע"ד, א) יש לשנות בהסבה.

6. **רחצה** - נוטלים ידיים בברכה. (שו"ע תע"ד, א)

7. **מצה** - לוקחים את המצות, שתי השלמות והפרוסה שביניהן, אווזים אותם בידיים ומברכים ברכת המוציא, וברכת על אכילת מצה. (שו"ע תע"ד, א) וראוי שיברך המוציא על שלושת המצות, וישמוט את המצה התחתונה ויברך על אכילת מצה. (מ"ב תע"ד, ס"ק א)

ויאכל בהסבה את המצה העליונה ואת חצי המצה האמצעית. (שו"ע תע"ד, א) לכתחילה יש לאכול כמות של 2 זיתים.

(שו"ע תע"ד, א ; מ"ב ס"ק ט) בכדי אכילת פרס. (שו"ע תע"ד, ו) (כ 4 דקות)

לפי השיעורים של ימינו - לדעת הספרדים כזית = מצת מכונה שלמה. (כ 29 גרם) (שו"ת יחוזה דעת א, טז)

- לדעת האשכנזים כזית = כחצי מצת מכונה. (נפח של קופסת גפרורים.)

במצות יד הכל תלוי במשקל ובנפח של המצה. (שו"ע תפ"ו, א ; מ"ב שם ; אחרונים, ע"ע בסוף ספר מקראי קודש הביא את הדעות השונות)

8. **מרור** - מצווה מדרבנן לאכול מרור. מברכים "על אכילת מרור" וטובלים בחרוסת אוכלים כזית מרור ללא הסבה. (שו"ע תע"ד, א) ונהגו לאכול חסה למרור. (שו"ע תע"ג, ו ; מ"ב ס"ק מב ; אחרונים שם)

9. **כורך** - לוקחים את המצה השלישית התחתונה, שמים בתוכה מרור וחרוסת ואוכלים בהסבה וזכר למנהגו של הלל הזקן. (שו"ע תע"ד, א) יש שנוהגים לומר לפני האכילה: זכר למקדש כהלל. (שו"ע תע"ד, א ; שו"ת יחוזה דעת חלק א סימן יט) ויש אומרים שאין לומר בפה: זכר למקדש כהלל" (ביה"ל ד"ה ואומר זכר)

10. **שולחן עורך** - אוכלים את סעודת החג. ולכתחילה אם יכול יאכל כל סעודתו בהסבה. (רמ"א תע"ב, ז)

את הסעודה אוכלים באמצע אמירת ההלל, כדי להראות שגם הסעודה היא חלק ממצוות החג לשמוח על חרותינו, וגם אותה יש לעשות בקדושה ובטהרה. (בשם האמרי אמת מגור)

11. **צפון** - בסיום הארוחה יש לאכול את מצת האפיקומן בהסבה. ויש לאכול את האפיקומן קודם חצות הלילה. (שו"ע תע"א א) (זמן חצות בליל הסדר - 12:42)

12. **ברך** - מברכים ברכת המזון, יש לומר יעלה ויבוא, והרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב וכו'.

לאחר ברכת המזון מברכים ושתיים כוס שלישיית בהסבה. (שו"ע תע"ט, א)

13. **הלל** - מסיימים את ההלל, ומזמור קלו בתהילים, ונשמת, ומסיימים בברכת מלך מהולל בתשבחות. שתיים כוס רביעי בהסבה.

אשכנזים מברכים בורא פרי הגפן, וספרדים לא מברכים. (שו"ע תפ"א, א)

14. **נרצה** - ממשיכים בפיוטים המיוחדים לליל הסדר. יש להמשיך ולעסוק בסיפור יציאת מצרים עד שתחטפו שינה. (שו"ע תפ"א, ב)

לאחר שסיימו לעבור על כל הדף אמר נחום יש לי הרגשה שמחכה לנו הרפתקה חדשה

ללכת לבקר אותו" אמרה חנה - "בעז"ה, בוודאי" אמר מר שכטר אחר הוסיף "טוב, אמרתם שאתם קצת ממהרים, אז נקצר בדיבורים, וברשותכם ניגש למלאכה" והנערים החלו לסדר את הספרים על המדפים. קצת לפני שכל הארגזים התרוקנו, שלף אליהו קלטר מתוך אחד הארגזים - "מר שכטר" שאל אליהו "היכן להניח את הקלטר?" - "הנה בדיוק את הקלטר הזה אתם צריכים, בקלטר זה מתויקים כל הסיכומים שלי" מר שכטר דפדף בקלטר, וכשהגיע לדף שחיפש הגיש את הקלטר לנערים, על הדף היתה

רשומה כותרת 'לעשות סדר בסדר' ומתחתיו הופיעו סימני הסדר אחד אחרי השני - "אם תרצו אתם יכולים לקחת את הקלטר אליכם, ולהשתמש בו, ואח"כ תחזירו לי אותו" - "בוודאי שאנחנו רוצים" קראו השניים - "רק אני מבקש שתשמרו עליו, מקופלת בתוכו חתיכת היסטוריה" - "ברור שנשמרו!" קראו השניים יחדיו לאחר מכן סיימו השניים את מלאכת פירוק הארגזים מר שכטר הודה להם והם סיכמו שיבואו לבקר שוב.

- יאללה אליהו, בוא נזדרז" קרא נחום

"שנספיק לעשות עוד משהו הערב" והשניים מיהרו לביתו של נחום, כשהגיעו התיישבו ליד השולחן ובוהירות פתחו את הקלטר במקום שהראה להם מר שכטר, והחלו לקרוא מתוכו "הערות הלכתיות למהלך ליל הסדר" - "תשמע נחום" קרא אליהו "זה בדיוק מה שאנחנו צריכים" - "אתה צודק" ענה נחום "אבל אני מציע שנמשיך לקרוא" והם המשיכו לעבור סעיף סעיף

1. **קדש** - ליל הסדר נפתח בקידוש כמו בכל יום טוב. מברכים ברכת בורא פרי הגפן, וברכת מקדש ישראל והזמנים, וברכת שהחיינו. (שו"ע תע"ג, א)

אין לקדש לפני זמן צאת הכוכבים. (19:43) (שו"ע תע"ב, א) יש לבוון לפני הקידוש לצאת ידי חובת קידוש וכוס ראשון של ארבעת הכוסות. (מ"ב תע"ג ס"ק א)

וכדאי גם שיכוון שיש בדעתו לשתות בין הכוסות, כדי שיוכל לחזור ולשתות אם ישכח להסב. (מ"ב תע"ב ס"ק כא) יש לשתות את הכוס בהסבה.

יש להביא את קערת הסדר ובה 3 מצות, מרור, חרוסת, כרפס, זרוע וביצה. (שו"ע תע"ג, ד)

יש מנהגים שונים כיצד יש לסדר את המאכלים על הקערה. (רמ"א תע"ג, ד ; באר היטב ס"ק ח בשם האר"י)

2. **רחץ** - נוטלים ידיים ללא ברכה כדין נטילה לדבר שטיבולו במשקה. (שו"ע תע"ג, ו)

3. **כרפס** - לוקחים ירק (תפ"א או ירק אחר) וטובלים במי מלח או בחומץ ומברכים בורא פרי האדמה. ויש לבוון בברכה גם על המרור. ואוכלים פחות מכזית. (שו"ע תע"ג, ד ; מ"ב ס"ק נה) א"צ להסב בעת אכילת הכרפס, ומי שרוצה להסב רשאי. (חזון עובדיה חלק ב עמ' קמא)

4. **יחץ** - לוקחים את המצה האמצעית ומחלקים אותה לשני חלקים, ומחזירים חצי מצה לבין שתי המצות השלמות, ואת חצי המצה שומרים לאפיקומן. (שו"ע תע"ג, ו)

5. **מגיד** - מוזגים כוס שני, ומתחילים לספר את סיפור יציאת מצרים. (שו"ע תע"ג, ז)

מצוות עשה לספר בניסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן. ומצווה להודיע לבנים אפילו לא שאלו. (רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז הלכות א - ב)

מצוות ההגדה מתחילה בשאלת הבנים "מה נשתנה" (משנה פסחים קטז ע"א)

יש לשים לב שכל הקטע של מה נשתנה, הוא ארבע שאלות ללא תשובה, והתשובה עליהם היא סיפור יציאת מצרים המתחיל בעבדים היינו. (לצערנו בגלל לחץ מוטעה שהולחן למה נשתנה, חושבים הילדים ואף חלק מהמבוגרים, שהשאלות הן: "מה נשתנה", והתשובות הן: "הלילה הזה וכו' " ולאחר השיר נותנים

הללון מוקדש השבוע לעילוי זלמות
 מרן הבית יוסף הר"ק רבי יוסף ב"ר אפרים קארו זצוק"ל זי"ע (י"ג ניסן)
 הר"ק ר' משולם זושא ב"ר אהרן יוסף קוריא זצוק"ל זי"ע